

Allochtonen in de politiek

In dit dossier kunt u informatie vinden over de participatie van allochtonen in de Nederlandse politiek. Wie heeft recht om te stemmen? Hoeveel allochtonen zijn volksvertegenwoordiger? Ook actuele gegevens over aantallen allochtonen in gemeenteraden, provinciebesturen, Eerste en Tweede Kamer kunt u in dit dossier vinden.

<u>Inhoudsopgave</u>	<u>Pagina</u>
Geschiedenis	1
Wie is allochtoon?	2
Staatsburgerschap	4
-hoe staatsburger worden?	
-dubbele nationaliteit in Nederland	
Wie heeft stemrecht?	5
-stemrecht voor Nederlanders	
-stemrecht voor niet-Nederlanders	
-geen Nederlander, wel EU-burger	
Gebruik van stemrecht door allochtonen	6
-opkomst bij verkiezingen	
-aantallen allochtone volksvertegenwoordigers	
- <i>op lokaal niveau</i>	
- <i>op provinciaal niveau</i>	
- <i>op nationaal niveau</i>	

Inleiding

Traditiegetrouw onderzoekt het Instituut voor Publiek en Politiek na elke verkiezing hoeveel allochtonen erin geslaagd zijn een zetel te veroveren, als volksvertegenwoordiger of als bestuurder. Bij de parlementsverkiezingen van juni 2010 is een mijlpaal bereikt. Voor de eerste keer is het aandeel allochtone leden van de Tweede Kamer evenredig aan het aandeel niet-westerse allochtonen in de Nederlandse bevolking.

In dit dossier vindt u informatie over hoe de deelname van allochtonen aan politieke functies zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld.

Geschiedenis

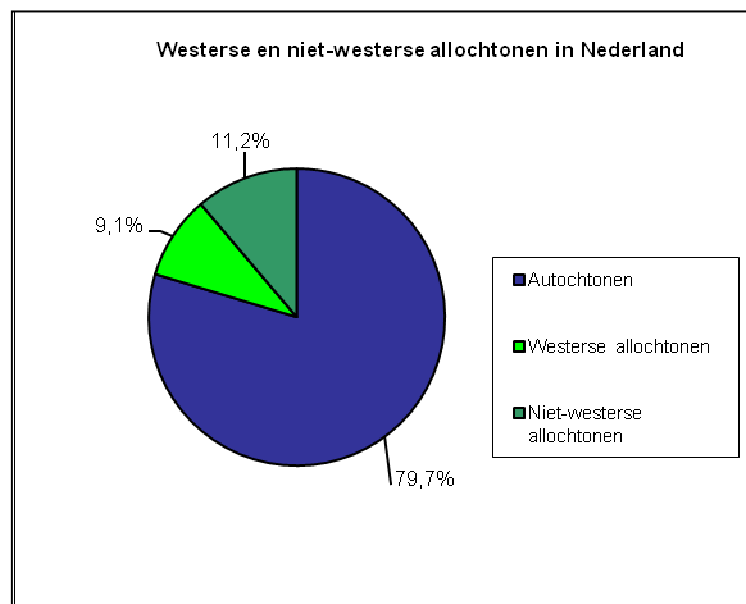
Nederland heeft altijd immigranten gekend. Na de Tweede Wereldoorlog hebben verschillende immigratiebewegingen plaatsgevonden:

1945-1950	(Indische) Nederlanders uit Nederlands-Indië
Jaren '60	gastarbeiders uit Turkije, Marokko, Joegoslavië en Zuid-Europese landen
Sinds jaren'70	Surinamers en gezinnen van gastarbeiders
Jaren '80 en '90	asielzoekers
Sinds jaren '90	partners uit het buitenland en Antillianen
Sinds 2004	Uit Midden-Europa: Polen, Slowaken, Bulgaren, Roemenen

Wie is allochtoon?

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) hanteert de definitie dat iemand tot de allochtonen wordt gerekend als tenminste één van diens ouders in het buitenland is geboren. Het Statistisch Jaarboek 2010 van het CBS geeft een overzicht van aantallen allochtonen in Nederland naar herkomst per januari 2010. Van de totale bevolking in Nederland is 20,3% van allochtone afkomst. Hiervan komt 9,1% uit westerse landen, 11,2% uit niet-westerse landen.

Totale Nederlandse bevolking	16.578.000	100%
Autochtonen	13.215.000	79,7%
Allochtonen	3.362.000	20,3%
Waarvan westerse allochtonen	1.503.000	9,1%
Niet westerse allochtonen	1.859.000	11,2%

bron: CBS 2010

Allochtonen in Nederland: uitgesplitst naar herkomst

In dit dossier beperken we ons tot de niet-westerse allochtonen. Niet-westerse allochtonen zijn afkomstig uit landen in Azië (met uitzondering van Indonesië en Japan) Afrika en Latijns Amerika, plus Turkije.

Land/gebied van herkomst	Totaal aantal inwoners
Turkije	384.000
Marokko	349.000
Suriname	342.000
Nederlandse Antillen en Aruba	138.000
<i>Vier grootste migrantengroepen totaal</i>	<i>1.213.000</i>
China	54.000
Irak	52.000
Afghanistan	39.000
Iran	32.000
Somalië	27.000
Ghana	21.000
Kaapverdië	21.000
Overige niet-westerse landen	400.000
Totaal niet-westerse allochtonen	1.859.000
	= 11,2% van de Nederlandse bevolking

Staatsburgerschap

In sommige landen wordt onderscheid gemaakt tussen staatsburgerschap en nationaliteit. Het staatsburgerschap verwijst dan naar 'staatsburger zijn van een land', terwijl nationaliteit vooral verwijst naar het volk, de etniciteit waartoe je behoort. In België kunnen de inwoners

de Vlaamse of de Waalse nationaliteit hebben, maar beide groepen zullen het Belgisch staatsburgerschap hebben. In Turkije kan men de Koerdische nationaliteit hebben en het Turkse staatsburgerschap.

In Nederland valt volk en staat grotendeels samen en worden de twee begrippen door elkaar gebruikt.

Hoe staatsburger worden?

Het staatsburgerschap van een land kun je op drie verschillende manieren krijgen:

1. Bij je geboorte. Er kan dan sprake zijn van de volgende twee rechten:

- a. *Het grondrecht (ius soli)*: je krijgt het staatsburgerschap van het land waar je bent geboren. Dit gebeurt bijv. in Frankrijk en Canada.
- b. *Het bloedrecht (ius sanguinis)*: je krijgt het staatsburgerschap van je ouders, of van één van je ouders. Je bent geboren als Nederlands staatsburger als op het moment van je geboorte minstens één van je ouders Nederlands is. Als één van je ouders een andere nationaliteit heeft, kun je ook die andere nationaliteit krijgen, als het betrokken land dat toestaat.

2. Door een huwelijk met een staatsburger van het betreffende land. Meestal zijn daar voorwaarden aan verbonden, bijv. een wachttijd, een inburgeringcursus in het land van herkomst of beheersing van de landstaal.

3. Door naturalisatie. Je kunt een andere nationaliteit krijgen. In sommige landen kun je meer dan één nationaliteit hebben, meer dan één paspoort hebben. In andere landen mag dat niet en ben je verplicht te kiezen. In traditionele immigratielanden zoals Canada, de Verenigde Staten, Australië, Nieuw-Zeeland en Israël zijn meerdere nationaliteiten toegestaan. Dit is ook het geval in verschillende landen van de Europese Unie: Frankrijk, Groot-Brittannië, Ierland, Italië, Zweden, Finland, Portugal, Polen, Hongarije, Slowakije, Roemenie, Bulgarije.

Dubbele nationaliteit in Nederland

Tussen 1992 en 1997 konden niet-Nederlanders bij naturalisatie hun oorspronkelijke nationaliteit behouden. Als gevolg hiervan steeg het aantal Nederlanders met een dubbele nationaliteit in de jaren '90. Sinds 1997 zijn mensen die de Nederlandse nationaliteit krijgen, verplicht hun andere nationaliteit op te geven. Er is een aantal uitzonderingen:

- als je uit een land komt waarvan je de nationaliteit niet kunt opgeven (bijv. Marokko)
- als je erfrecht hebt in het land waar je staatsburger van bent (bijv. in Turkije)
- wanneer niet van je verlangd kan worden dat je contact opneemt met het land waar je staatsburger van bent, bijvoorbeeld omdat je gevlucht bent.

Op 1 januari 2007 telde Nederland één miljoen personen die naast de Nederlandse nog een andere nationaliteit hebben. De meeste andere nationaliteiten zijn Turks (267.254 personen) en Marokkaans (239.111 personen).

Wie heeft stemrecht?

Stemrecht voor Nederlanders

Als je inwoner bent van Nederland, 18 jaar of ouder bent, ingeschreven staat bij een gemeente én de Nederlandse nationaliteit hebt, mag je stemmen. Je mag dan stemmen bij alle verkiezingen in Nederland: de verkiezingen voor de gemeenteraad, het waterschap, de Provinciale Staten, de Tweede Kamer en voor het Europees Parlement. Dit wordt 'actief stemrecht' genoemd. Ook heb je voor alle verkiezingen 'passief stemrecht': het recht om je kandidaat te stellen bij verkiezingen.

Stemrecht voor niet-Nederlanders

Als je de Nederlandse nationaliteit niet hebt, heb je alleen actief en passief stemrecht voor de gemeenteraadverkiezingen. Er gelden wel een paar voorwaarden:

1. Op de dag van de verkiezingen ben je 18 jaar of ouder
2. Je staat ingeschreven in een gemeente.
3. Bij de gemeenteraadsverkiezingen geldt bovendien dat je minimaal vijf jaar legaal in Nederland moet wonen.

Geen Nederlander, maar wel EU-burger

Als je de Nederlandse nationaliteit niet hebt, maar wel staatsburger in een ander land van de Europese Unie bent, dan is de termijn van vijf jaar niet van toepassing: je hebt dan actief en passief kiesrecht voor de gemeenteraad als je 18 jaar of ouder bent en ingeschreven staat bij de gemeente. Bovendien mag je als EU-staatsburger ook stemmen voor het Europees Parlement. Je mag dan zelf weten of je voor een kandidaat van je eigen land gaat stemmen of voor een Nederlandse kandidaat.

NB: In 1986 waren de eerste gemeenteraadsverkiezingen in Nederland waarbij burgers zonder de Nederlandse nationaliteit lokaal actief en passief stemrecht hadden. De bedoeling was hiermee de integratie en politieke participatie van allochtonen te bevorderen.

Waterschappen

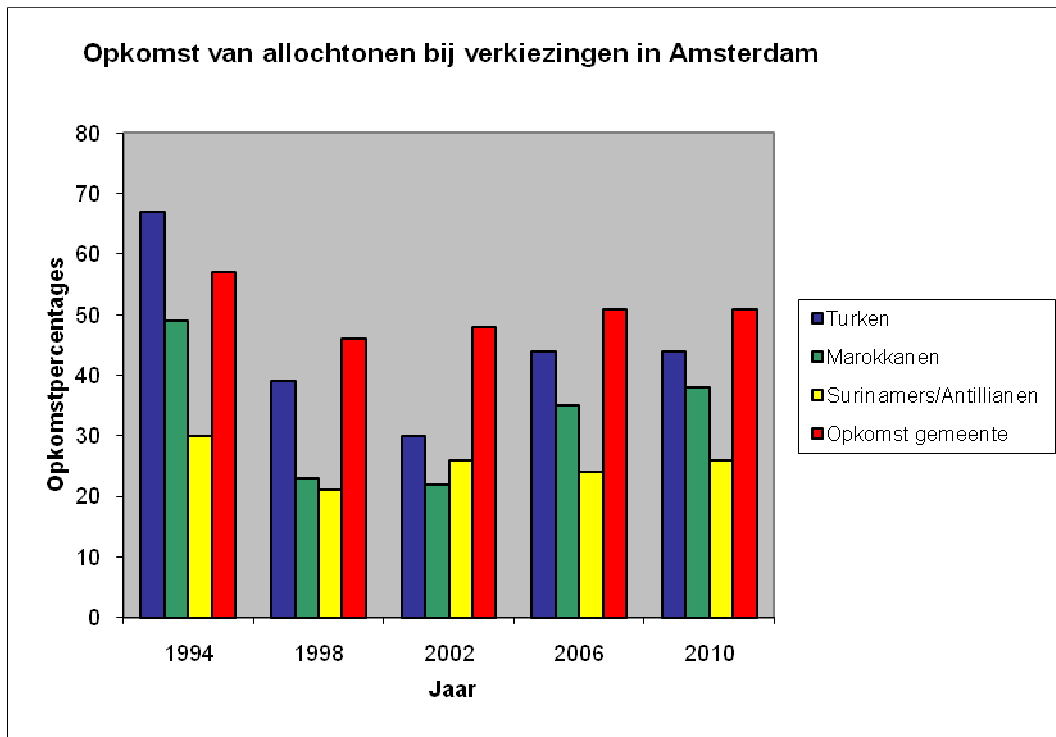
Voor de waterschappen mag iedereen stemmen die 18 jaar of ouder is en die in het gebied van het betreffende waterschap woont. Het maakt hierbij niet uit of iemand de Nederlandse nationaliteit heeft of niet.

Gebruik van stemrecht door allochtonen

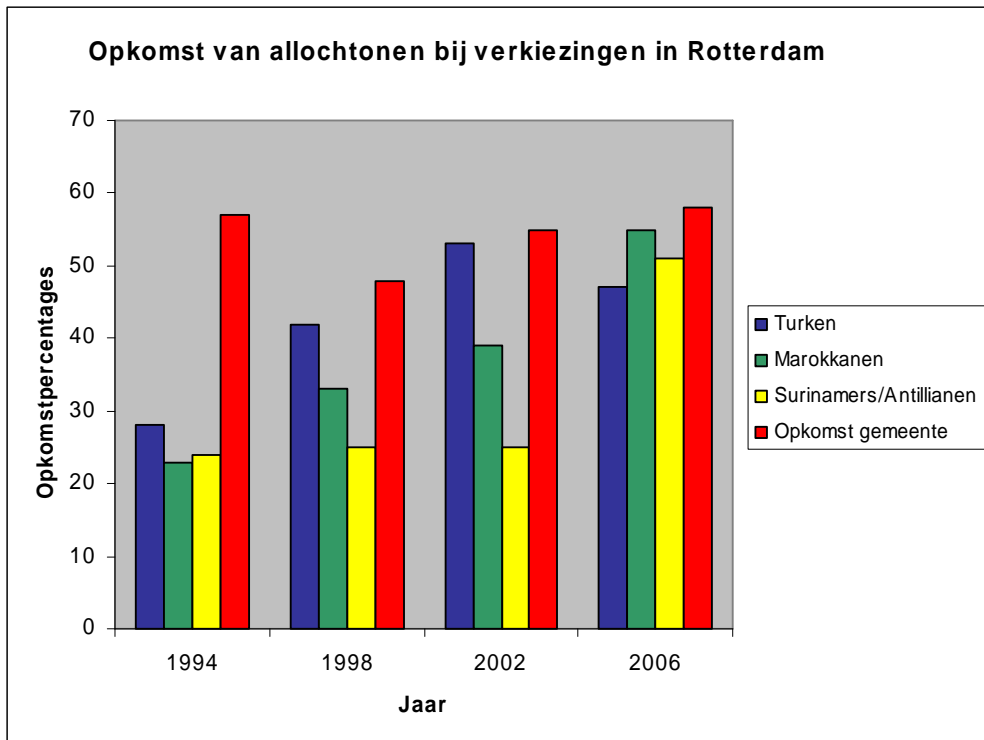
Actief stemrecht: opkomst van allochtonen bij verkiezingen

Er is nooit landelijk onderzoek gedaan naar opkomst van allochtone kiezers, dus kunnen er ook geen landelijke trends genoemd worden. Wel zijn er onderzoeken gedaan naar opkomst in enkele steden, waaronder Amsterdam en Rotterdam. Tot aan 1994 steeg daar de opkomst onder allochtonen. Tussen 1994 en 2002 daalde de opkomst. Voor de legitimiteit van het politieke stelsel vindt men dat ongunstig, omdat 'de politiek' een afspiegeling zou moeten zijn

van de hele samenleving. Bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2006 was de opkomst van allochtone kiezers weer hoger. In 2010 is er alleen onderzoek gedaan naar de opkomst van allochtone kiezers in Amsterdam. De opkomst bij de kiezers van Turkse afkomst is iets gedaald, bij de andere groeperingen is het nagenoeg gelijk gebleven.

Bron: IMES 2006 en 2010.

Bron: IMES 2006.

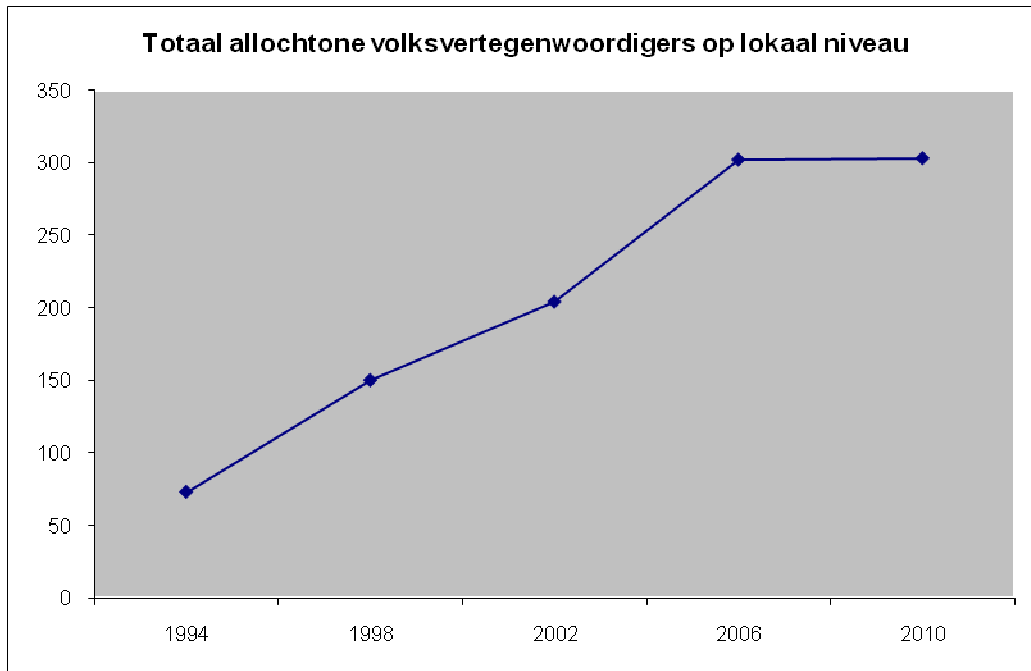
In Rotterdam is in 2010 geen onderzoek uitgevoerd naar de opkomst van allochtonen bij de verkiezingen in deze gemeente.

Passief stemrecht: allochtone volksvertegenwoordigers

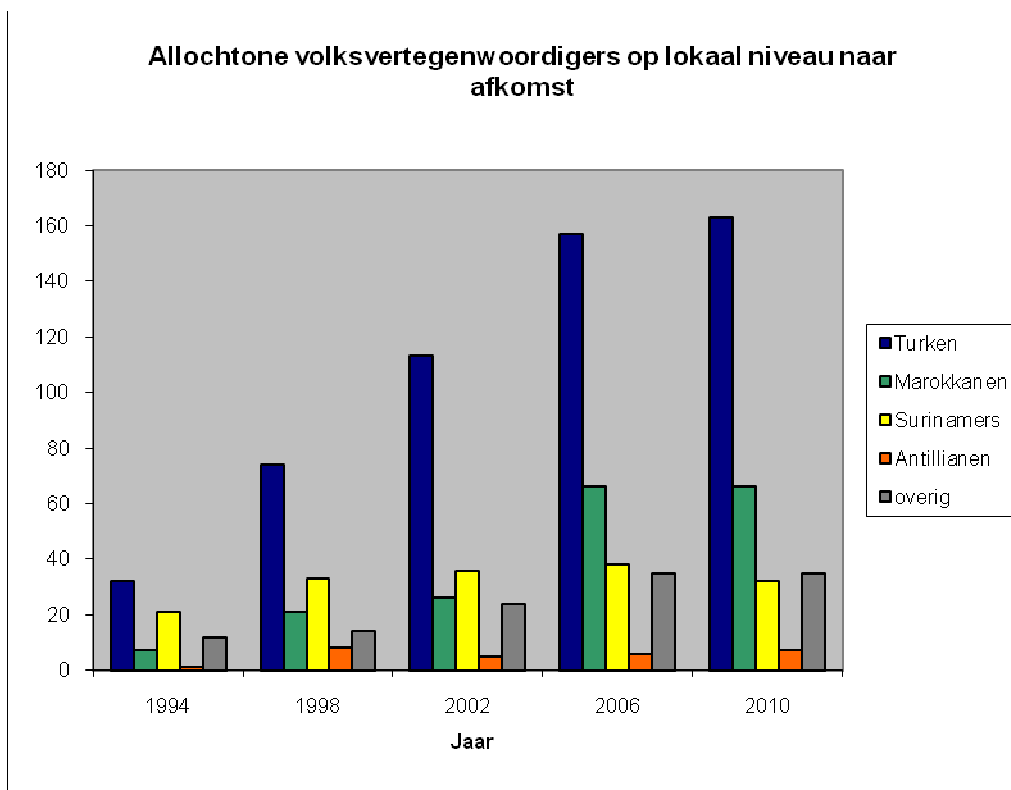
Op lokaal niveau:

In 1978 werden de eerste twee allochtone raadsleden gekozen in Utrecht en in Den Haag. Sindsdien is het aantal allochtone raadsleden toegenomen. Het aantal allochtone raadsleden na de gemeenteraadsverkiezingen van 2010 was 303 van de bijna 9400 raadszetels. Bij de verkiezingen van 2002 waren dat er nog 204, in 2006 302. Het aantal allochtone vrouwen in gemeenteraden is tussen 2006 en 2010 achteruitgegaan van 106 naar 87. Van de allochtone raadsleden is 29% vrouw, in 2006 was dat nog 35%.

Van de 303 allochtone raadsleden die in 2010 in de gemeenteraden zijn gekomen, vormen de raadsleden van Turkse afkomst met 163 leden veruit de grootste groep. Ze worden gevolgd door Marokkanen (66), Surinamers (32) en Antillianen (7), Overig 35.

Bron: IPP

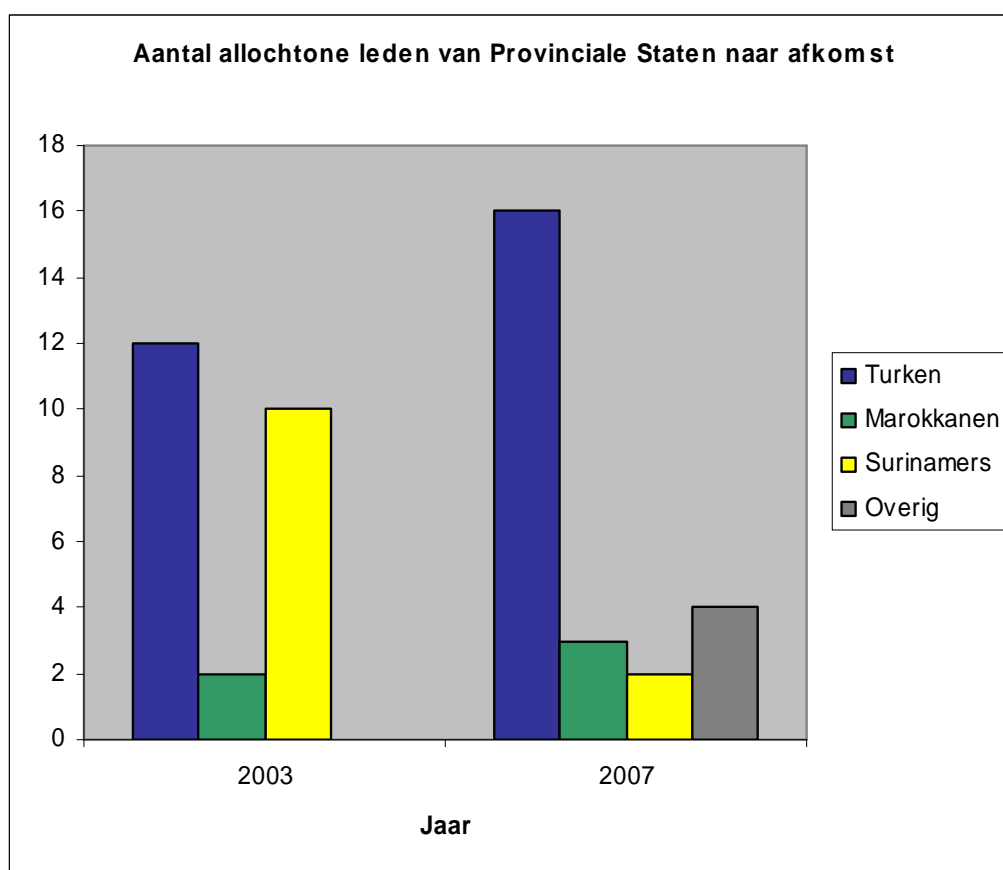

Bron: IPP

Op provinciaal niveau:

Het aantal leden van de Provinciale Staten is met de verkiezingen van 2007 teruggebracht van 764 naar 564. De verwachting was dat het aantal gekozen allochtonen in de Provinciale Staten minder zou worden. Dat blijkt niet zo te zijn. Vóór de verkiezingen van maart 2007 zaten er 24 allochtonen in de staten, na de verkiezingen 25. Verhoudingsgewijs is het aandeel allochtonen gestegen van 3% naar 4%.

In 2007 is voor het eerst een allochtone gedeputeerde benoemd, door het CDA, in Noord-Brabant. De PvdA heeft door heel Nederland de meeste allochtone statenleden.

Bron: IPP

Voor meer informatie en voor een overzicht van allochtonen in provinciebesturen na de verkiezingen in 2007 kunt u het onderzoek van het IPP [“Vrouwen en allochtonen in provinciebesturen”](#) lezen.

Op nationaal niveau: de Tweede Kamer

Het percentage allochtone Tweede Kamerleden is na de verkiezingen van juni 2010 flink gestegen ten opzichte van 2006: van 8% naar 11,3%. Het aantal allochtonen in het parlement is gestegen van 12 naar 17 personen: 9 mannen, 8 vrouwen. Het aandeel niet-westerse allochtonen in de Nederlandse bevolking is 11.2%. Allochtonen zijn dus, voor het

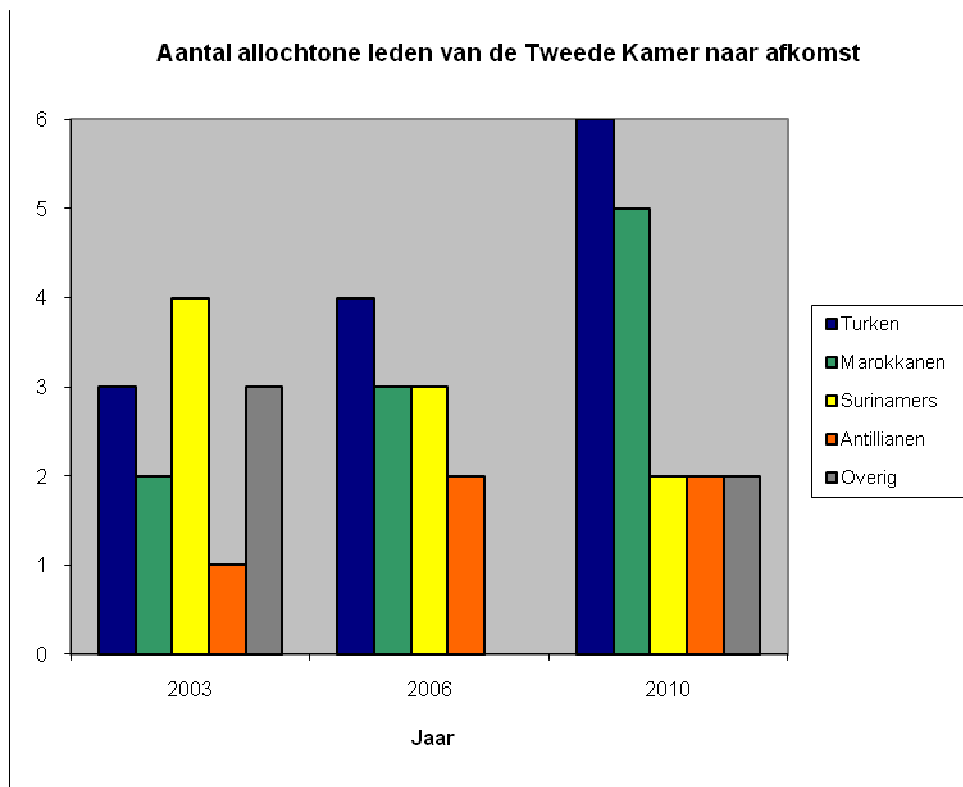
eerst, evenredig vertegenwoordigd in de Tweede Kamer. Negen van de 17 allochtone Kamerleden zaten voor de verkiezingen van 2010 al in het parlement. Acht Kamerleden zijn er nieuw ingekomen.

Verdeling naar politieke partijen:

Partij	zetels	allochtonen
CDA	21	2
PvdA	30	5
SP	15	2
VVD	31	1
PVV	24	1
GroenLinks	10	3
ChristenUnie	5	1
D66	10	2
PvdD	2	0
SGP	2	0
totaal	150	17 (=11,3%)

Verdeling naar afkomst:

Land	aantal	man	vrouw
Turkije	6	2	4
Marokko	5	4	1
Suriname	2		2
Ned. Antillen	2	1	1
Overig	2	2	
totaal	17	9	8

Er is in Nederland nog nooit een allochtone minister benoemd. In het kabinet Balkenende I heeft de LPF een allochtone staatssecretaris geleverd: Bijlhout, vervolgens vervangen door Phoa. In het kabinet Balkenende IV leverde de PvdA twee allochtone staatssecretarissen: Aboutaleb en Albayrak.

Eerste Kamer

In de Eerste Kamer is het aantal niet-westerse allochtone senatoren drie (4%). Twee ervan zitten in de fractie van de PvdA, een in de fractie van de SP. GroenLinks heeft daarbij in haar fractie nog een westerse allochtoon: Britta Böhler. Zij heeft ter wille van haar zetel in de Eerste Kamer het Nederlands staatsburgerschap aangevraagd, daarvoor moest zij haar Duitse nationaliteit opgeven.

Laatst bijgewerkt: 18 augustus 2010